

RUCHAĆ SIĘ (18) *vb impf*

się (11), się (7).

a jasne.

inf ruchać się (3). \diamond *praes 1 sg* rucham się (1). \diamond *3 sg* rucha się (7). \diamond *1 pl* ruchamy się (2). \diamond *3 pl* ruchają się (2). \diamond *praet 3 sg* [m ruchał się.] *n* ruchało się (2). \diamond *imp 2 sg* ruch(a)j się (1).

Sł stp s.v. ruchać, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Wykonywać ruchy a. być w ruchu, zmieniać położenie; *moveri Vulg, PolAnt (17)* :

W przeciwstawieniu: »być nieruchome ... ruchać się« (1): Pátrz co Fortuná broi: to się popfowało Co było nieruchome/ trwa co się ruchało. *SzarzRyt D2v*.

a. *O istotach żywych; palpitate Vulg, Calep; reptare PolAnt (15)* : Czemu kuri długo się ruchaia, choć im szysia bywa vrzniona/ á człowiek ścięti namniey się nie rufzy. *GlabGad D2; Calep [749]a; [Wziął tedi Ioab trzy włócznie w ręce swoie/ y vtkwił ie w śercu Abfalonowym/ á gdy się iefzcze ruchał [...] przypádkło dzieięć kopiennikow Ioabowych/ y dobili go. Leop 2.Reg 18/15[14] (Linde); UrsinGramm 294; rucham się/ Moveor, vacillo, titubo Volck Yyy2].*

ruchać się czym [= dzięki czemu] (1): Nervus – Zęła którą czuiemi y ruchami się. Calep [696]b.

W połączeniu szeregowym (1): Bo w nim [w Bogu] żywiemy/ y ruchamy się/ y ieftełmy *Leop Act 17/28 [przekład tego samego tekstu] [PańskModlWyłoż D5v].*

Zwrot: »ledwe się moc ruchać« (1): Nie będzie czie Liczby słuchać Boć się ledwe może [kupiec] ruchać. *RejKup f8.*

Przen (1) :

Zwrot: »ledwe się moc ruchać« (1): Wierząc się niebożatká [tj. dusze przed obliczem Lucyfera]/ á stráźliwie stoią/ Iáko pczóły ná wiofnę/ kiedy się w wiátr roią. [...] Krzyk/ huk/ płáčź/ nárzekánie/ áż záłofno słucháć/ A druga się nędznica [tj. nędzna dusza] ledwe może ruchać. *RejWiz 167v.*

a. *O ciałach po zmartwychwstaniu (1) :* zá którą [wartkością, tj. trzecim darem] od tego brzemienia które teraz nośi/ ciáło wyzwolone będzie/ y bárzo chybkie ná którąkolwiek stronę dufzá będzie chciałá/ ták się ruchać może *KuczKat 95.*

β. *Być żywym stworzeniem (8) :* Onego dnia wszedł Noe y Sem/ Chám/ Iáphet synowie iego/ y zóna iego/ z zónami synow ie⁸⁰ do Korabiá: łami y włzelkie zwierzę/ y wšytko bydło/ y włzelka rzecz kthora się rucha ná ziemi *Leop Gen 7/14, Gen 7/8, 21; Miecicie opánowanie nád rybámi morfkiemi/ nád ptaki powietrznemi/ y nád wšemi źwierzęthy co się ruchaia ná ziemi. BibRadz Gen 1/28, Gen 8/18[19], 9/2; Winá wobec wšyfcy nie piją/ y mięła nieiedzá áni tego co się rucha. SkarŻyw 362; [WujBib Gen 7/21 (Linde)].*

[Zwrot: »ruchać się w cieł«: que carnem vegetat/ które [istoty] fze ruchayv wczelye albo czalem ruchayv *TomZbrudzBrul Gen 9/15.]*

Szereg: »ruchać się i żyć« (1): Wšytko to co się iedno rucha y żywie [Omne reptile quod est vivens]/ wam iefł podano ku pożywieniu *BibRadz Gen 9/3.*

b. *O wodzie (1) :* Panie niema^m człowieka któryby mie do wody przywiodł/ czału tego gdy się rucha woda [cum turbata fuerit aqua *Vulg Ioann 5/7*] *OpecŻyw 58v.*

2. Wyruszać, oddalać się [skqd] (1) : [Poseł mówi do Sumienia:] Chodzys też ty łam a łluchay Iuż tu bądź łtąd łię nieruchay. *RejKup* f6; [AktaSynod IV 157].

Synonimy: 2. odchodzić, oddalać się.

Formacje współrdzenne cf RUSZYĆ.

Cf **PIORORUCH, RUCHAJĄCY, RUCHAJĄCY SIĘ, RUCHANIE, RUSZAĆ SIĘ**

ALKa, MN